

Horizons of Effective Education
Хоризонти на ефективното образование

ПОЗНАВАТЕЛНИТЕ ИНТЕРЕСИ КЪМ ОКОЛНАТА ДЕЙСТВИТЕЛНОСТ – РЕФЕРЕНТЕН КОМПОНЕНТ В СТРУКТУРАТА НА ИНТЕЛЕКТУАЛНОТО РАЗВИТИЕ НА ДЕЦАТА ОТ ПРЕДУЧИЛИЩНА ВЪЗРАСТ

Юлия Дончева

Русенски университет „Ангел Кънчев“

Резюме. Детският познавателен процес има определена логика, хронология и последователност. Той тръгва от възприемането на обектите (сетивно познание), преминава през манипулирането с обекта или с материали, които го символизируют (манипулативно-операционно познание), преминава в речево манипулиране с информацията (словесно, вербално познание), с необходимостта да достигне до осмислянето, разбирането на знанието (интелектуално познание).

Необходимостта да се провокират децата да мислят е майсторство, то изисква детският учител да се доближи до възможностите и психиката на децата, да умее да предизвика активната им познавателна дейност.

Keywords: cognitive interests, environmental reality, children from preschool age

Познавателните интереси са водещ показател на познавателната култура и въобще на познавателното развитие. Търсейки онтогенетичната интерпретация на проблема, неминуемо се разглежда зараждането, развитието и усъвършенстването им.

И така, от теоретична гледна точка — *що е познавателен интерес? Познавателният интерес в структурата на интелектуалното развитие на децата.*

Познание (cognitio) – познанието е „общ термин за означаване на всички процеси, участващи в познанието“. Според Ърнест Р. Хилгард познанието се състои от съвкупността от умствената дейност или състоянията, участващи в познаването и функционирането на съзнанието. Включва възприятие, внимание, памет, представна дейност, езикови функции, процеси на развитие, решаване на проблеми, както и областта на изкуствения интелект (Корсини, 1998).

Основната тема в съвременната когнитивна психология е конструктивисткото твърдение, че човешкото познание е активен процес. Преходът на преработката на информацията анализира когнитивните процеси в серия от последователни етапи на промени на информацията, предоставена на мозъка. Всеки стадий в последователната преработка от възприятието до действието е конкретна умствена дейност или тема на познание.

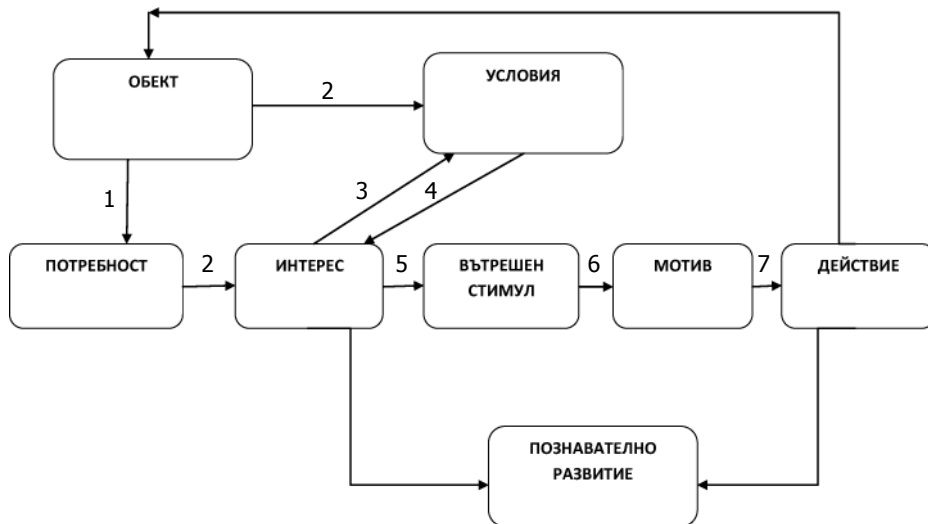
Интересът е елемент на човешката дейност. Познавателната дейност включва *външни подбуди* – стимули, и *вътрешни подбуди* – интереси, ценностни ориентации и мотиви.

Външните подбудителни сили се пречупват през вътрешните подбудителни сили, през съзнанието.

Съществува диалектическа връзка между потребностите, интересите и мотивите и заобикалящата (околна) действителност.

За да се осъществи познавателната дейност, е необходимо познавателните потребности да преминат в конкретни познавателни действия. Алгоритъмът е следният: *наличие на потребности* от определен обект (под обект може да се разбира храна, облекло, отношения с друг човек, познание) от околната действителност → потребността се осъзнава и преминава в *интерес* → интересът се превръща във *вътрешен стимул* за дейност само след като в обективната среда са налице условия за *удовлетворяване на потребността* → стимулът поражда мотив, *мотивация за дейност* → мотивът поражда *конкретното действие*.

Пример: когато бързаме занаякъде (потребност), проявяваме интерес към превозните средства (осъзнаване на потребността) и се качваме в избраното превозно средство (условие), стимулирани от това, че автобусът задоволява потребностите ни, преминали в интерес към него. Схематично може се изрази по следния начин (Фиг.1):



Фигура 1.

Важно е да се подчертае, че за да се *формира познание*, е необходимо да се *предизвика познавателен интерес*.

Познавателният интерес е едно от личностните качества на детето, черта от характера, проявяваща се в любознателност, любопитство и активност. Интересът обикновено е избирателен по отношение на различните дейности.

От казаното дотук могат да се открият следните акценти:

- познанието е човешка дейност, насочена към изучаване на действителността;
- познавателната дейност е средство за удовлетворяване на познавателните потребности;
- за да има проява на дейност, е необходимо създаването на познавателни интереси;
- познавателните интереси се появяват само след като средата се организира така, че да удовлетворява потребността, тоест да е разнообразна, нова, интересна, емоционална и т.н. При това положение възниква познавателният интерес, който активизира и стимулира познавателната дейност.

Източник на познавателния интерес е *околната действителност*. В детската градина тя се формира и възпитава преди всичко в ситуациите по Социален и Природен свят – педагогика на взаимодействието „дете – среда“.

Широките познавателни интереси предизвикват по-активна познавателна дейност, която допринася за познавателното развитие на детето.

В ситуациите по Социален и Природен свят познавателната дейност включва: *потребност* → *околна действителност* → *познавателен интерес* → *познавателна дейност* → *познавателно развитие*.

За да се развиват познавателните интереси, е необходимо да се използват възпитанието и обучението като фактори за организиране на средата.

Може да бъде изказано в следните характеристики:

- интересът е осъзната потребност;
- проявява се тогава, когато околната среда създава условия за удовлетворяване на потребностите;
- от своя страна, появата на интерес стимулира активността на личността (в случая на децата от предучилищна възраст);
- активността се проявява в провеждане на дейност, насочена към овладяване на околната среда/действителност.

Голямо значение за развиване на наблюдателността и любознателността в предучилищна възраст има прилагането на диференцирания подход в обучението. В зависимост от степента на развитие на познавателните способности на децата им се предоставят различни по трудност задачи, овладявайки способности на познавателна дейност. Те решават умствени и практически задачи, разкривайки елементарни зависимости между предметите и явленията; тяхната причинна обусловеност. Под влияние на индивидуалните и екипните, колективни дейности познавателните потребности се формират по-резултатно,

а с това се развиват още повече наблюдателността и любознателността като компоненти на познавателния процес.

Наблюдателността и любознателността са психически качества, които са в основата на формирането на познавателните интереси.

Светът около нас се схваща от детето като процеси на анализиране и синтезиране, на конструиране и реконструиране, откриват се функционални зависимости и то се включва в самостоятелно избрани смислови критерии за разгръщане на нови възможности. При това се събужда осъзнаването на направеното от него, което му се струва действителност.¹⁾

Значение на формирането на познавателни интереси за цялостното психично развитие на децата от предучилищна възраст

Предизвикването на познавателната активност на детето е цел, акцент на всяка методика и цел на педагогическите взаимодействия. Тя характеризира самостоятелното участие на детето в учебно-възпитателния процес, като трансформацията на наличния детски опит с познавателната му активност в този процес, типични за взаимодействие „дете – среда“, защото при него детето има личен житейски формиран познавателен опит.

Познавателните потребности, познавателните интереси и мотиви са характерни за усвояването на социалния и природния свят, фундаментални и значими за развитието на детето от тази възрастова група (предучилищния период). Кой са показателите за наличие на познавателни интереси?

Показателите за наличие на познавателни интереси са:

- наличие на стремеж да се научи нещо ново – преди това у детето трябва да има необходимите впечатления; впечатленията в предучилищна възраст е необходимо да бъдат преди всичко сетивни;

- наличие на стремеж да се вниква в съдържанието на обектите: качества, свойства, развитие, причинни връзки, особено при природните явления;

- наличие на готовност за продължително и устойчиво внимание, за волеви усилия, желание за познавателна дейност;

- прояви на положителни емоции – радост, удовлетворение при постигане на резултата от дейността – особено изразено в дидактичните игри и трудовата дейност;

- прояви на активни познавателни процеси – задълбочено мислене, творческо въображение, трайна памет.

Най-ярък показател е наличието на детските въпроси:

1. Въпросът е показател за любознателност.

2. „Въпросът е признак за мисловна дейност, за зараждащо се разбиране“ (Рубинщайн).

3. В предучилищна възраст въпросът възниква преди всичко при непосредственото сетивно възприемане на околната среда.

4. В по-големите възрастови групи на предучилищна възраст детските въпроси са (ако не са, педагогът ги насочва) към съдържанието в предметите и

явленията – връзките между тях, прилики, разлики, общото в групата предмети, развитието.

– В своята практика за по-добра усвояемост предучилищният педагог много често използва така наречената проблемна ситуация. В нея детето наблюдава, изследва и експериментира: *Проблемна задача → Мотив → Потребност от разкриване на неизвестното → Решение на проблема → Учебна цел* (Фиг. 2).



Фигура 2.

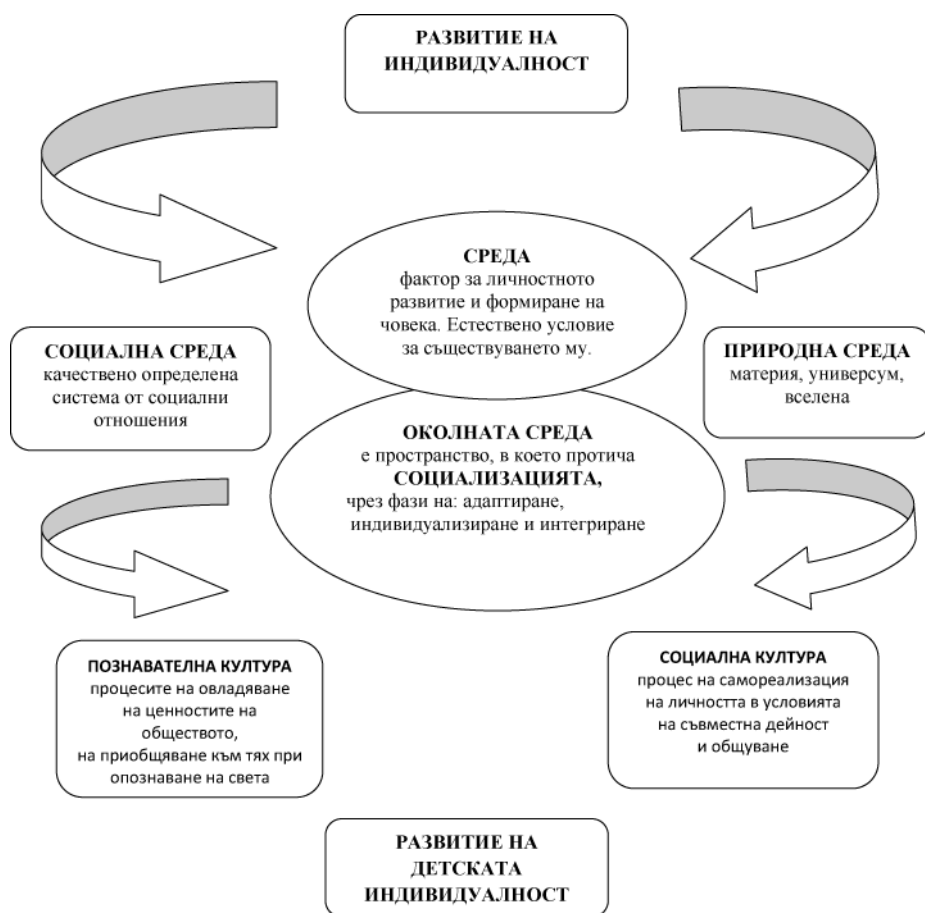
Поставяйки подходящо емоционално проблемната задача, учителят активизира познавателната активност на децата, обединени в *мотива и потребността от разкриването на неизвестното*. *Решението на проблема* реализира учебната цел.

Манипулирането на децата със собствения си социален и познавателен опит е *интелектуално затруднение*, водещо до неговото осмисляне и усъвършенстване, което извежда в следващото по-висше психично състояние, т.е. привежда децата от „ТУК И СЕГА“ в „ТАМ И УТРЕ“. Л.С. Виготски нарича тези две състояния „Зона на актуалното развитие“ и „Зона на близкото развитие“.

Характерно при взаимодействие „дете – среда“ е това, че впечатленията и преживяванията на децата за реалните обекти от обективната действителност са в основата на усвояването на нормативните знания по темите от програмните системи.

Детето възприема, усвоява и осмисля света около себе си. Обкръжаващата среда, освен със своя преобразуващ характер, се определя и като възпитателна система. Тя условно се разделя на *социална среда* – социална култура,

и *природна среда* – природна култура, които, от своя страна, са основните фактори за развитието на детската индивидуалност (Фиг.3).



Фигура 3.

Психологическа характеристика на процеса на формиране и развитие на познавателните интереси

Познавателната дейност, или т. нар. гностична дейност – философска категория за мисленето и познанието на човека, е свързана с когнитивното учене. То се отнася за всички форми на приемането и преработката на информация, като възприятието, представата, мисленето и оценяването. Чрез когнитивно учене, ноетично учене, ментално учене се усвояват знания за разлика от при-

добиването на навици, умения и автоматизми, или така нареченото моторно учене.

Познавателната дейност в предучилищна възраст и по-конкретно в ситуациите по Социален и Природен свят е свързана с възприемането, осмислянето и интериоризирането на знанията, уменията и компетенциите по темите от Държавните образователни изисквания (ДОИ).¹⁾

Основен акцент на развитието на познавателните интереси у децата в тази възрастова група са факторите от възпитателно-образователната практика в детската градина.

Познавателният интерес се активизира чрез педагогическото майсторство на детския учител, чрез средствата, методите и похватите, които използва в ежедневните си взаимоотношения с децата.

Познавателните интереси са психическо образувание. Мястото им в познавателната и социалната култура са свързани със streмежа на детето да опознае околната действителност.

Познавателната култура е сбор от аспекти, които заедно със социалната култура, съставляват *комплексността* във взаимодействието „дете – среда“.

Комплексността е съвкупност от *познавателната култура*, която, както се спомена по-горе, е процес на самореализация на личността в условията на съвместна дейност – детето да опознае и разбере света около себе си, и *социална култура* – общуване, детето да овладее необходимите норми, модели на социално поведение; система от умения за социално ориентирано поведение. Всичко това, взаимодействието между двете, образува т.нар. комплексност – „картина на света и култура на поведение в него“ (Гюров, 1999).

Познавателните интереси, тяхното формиране и интериоризиране, преминава през фазите на *познавателната култура*:

- *възприемане и осъзнаване на природни фактори* (сезонни и климатични особености, растения, животни, екология) и *социални фактори* (материална среда, трудови дейности, историческо минало, обичаи);

- *формиране на сензорна култура* – възприемане на съществените, характерни белези и факти на обекта;

- *развитие на мисловна дейност* – разбиране на причинно-следствените връзки и зависимости.

Познавателните интереси, тяхното формиране и интериоризиране, преминават и през фазите на *социалната култура*:

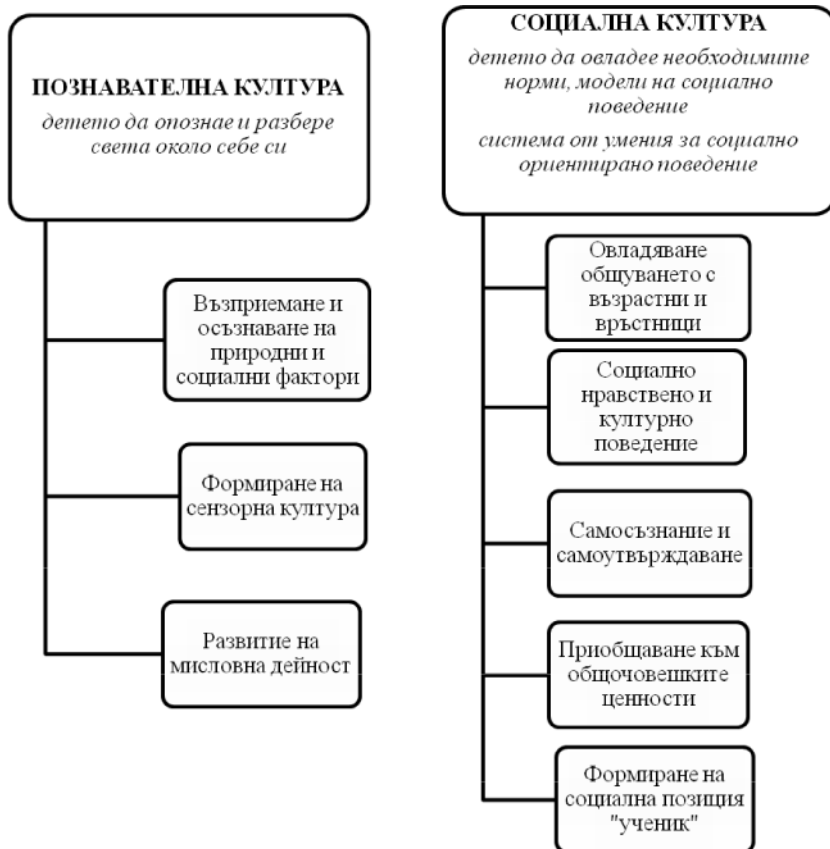
- *овладяване на общуването с възрастни и връстници* – детето, детето и другите хора, детето и семейството, детето и детската градина;

- *социално-нравствено и културно поведение* – взаимодействие с връстниците в дейностите, етикет на поведение – при общуване с възрастни и връстници, при хранене, обличане и др.;

– *самосъзнание и самоутвърждаване* – пол, възраст, хигиенни навици, здравни навици, облекло, игри, ред, режим, собствен бюджет, собствени вещи и материали;
 – *приобщаване към общочовешките ценности* – детето – член на социалната група (семейство, детска градина), грижи, дом и уют, битов труд на детето, самообслужване, семейни, местни, битови, календарни, религиозни и национални празници;
 – *формиране на социална позиция „ученик“* – безпроблемното интегриране и адаптиране на детето в началноучилищна степен.

Освен нормативен знанията и отношенията на децата имат и житейски аспект – това, което те научават за природата, хората и обществото в собствения си живот, вън от детската градина. В ежедневието си децата общуват и в процеса на това общуване – *познавателен интерес*, придобиват собствен познавателен и социален опит.

Комплексността във взаимодействието „дете – среда“ схематично може да се изрази по следния начин:



Фигура 4.

Педагогът взаимодейства с детето, при което съвместно с него изменя условията на средата, а оттам – и подбора на действие, на начините за откриване на света.

Значение на познавателните интереси за когнитивното развитие на детето:

- връзката между познавателните интереси и знанията е двустранна: от една страна, познавателният интерес разширява знанията, от друга страна, знанията са в основата на развитието на познавателните интереси;

- под влияние на познавателните интереси знанията се разширяват, обогатяват и задълбочават;

- наличието на познавателни интереси е признак за умствената (интелектуална) готовност за обучение в училище;

- неуспеваемостта в училище се свързва с отрицателното отношение към умствената дейност и неформирани познавателни интереси в предучилищна възраст;

- познавателните интереси формират качества като целенасоченост, настойчивост, способност за преодоляване на трудности, системност и последователност.

От казаното дотук могат да се изведат *характерните черти на познавателните интереси*, а именно:

- многоаспектност – активно познавателно отношение към много и различни предмети и явления. В резултат се натрупва голям обем от знания. В предучилищна възраст е възможно това да доведе до повърхностност и формалност на знанията поради претоварване с информация;

- дълбочина – вече бе споменато по-горе – интерес не толкова към факта, а към съдържанието;

- устойчивост – постоянство на интереса. Към едно явление детето проявява продължително време интерес, тоест има избирателност. Противоположен е епизодичният, временният интерес, по-характерен за ранна и средна предучилищна възраст;

- динамичност, трансфер – способност за пренасяне на знанията от една тема в друга. Например: „Широколистни дървета“ – знанията да могат да се използват при „Иглолистни дървета“, „Растителният свят през пролетта“ (лято, есен, зима – сезонност). Тук интересите са свързани с уменията на децата да мултиплицират минал опит;

- действеност – интересите са свързани с активна познавателна дейност, с преодоляване на трудности, проблемност.

Обобщение: Психологическата характеристика на процеса на формиране и развитие на познавателните интереси у децата е многостранен процес, дейност. За да провокира детското любопитство и любознателност, за да мотивира и задържи вниманието и интереса им, учителят усвоява или затвърждава

занията, преминава през звената на учебния процес чрез активното учене. Учене, което чрез правене, чрез действие, взаимодействие и манипулиране прави разбирането осъзнато.

Познавателните интереси са водещ показател на познавателната култура и въобще на познавателното развитие.

Натрупвайки знания – количествените отношения у детската личност създават качествени изменения, детето разбира и осмисля причинно-следствени връзки и зависимости, активира своето познавателно отношение към света, който изследва, към дейности, носещи му удовлетворение и самооценка.

Методическа характеристика на процеса на формиране и развитие на познавателните интереси

Познавателната активност на детето, умственото развитие на детето са тясно свързани с развитието на дейностите, тъй като умствените способности, наред с всички психични процеси, са компоненти на дейността и самите те се развиват в нея. Ето защо обучението, трудът и игрите са форми и средства за умствено възпитание. Най-пряко умственото възпитание е свързано с усвояването на знания посредством обучението, което дава възможност да се възприемат нещата и явленията от околната действителност в тяхната взаимна връзка и обусловеност.

Методическите изисквания за формиране на познавателните интереси са:

1. Ясно и точно поставяне на задачите, темата и целта на ситуацията – по този начин се насочва мисълта на децата в определената, желана от учителя посока. Създава се желание за опознаване на обекта. В задачите да има проблемен елемент, тоест децата да бъдат провокирани да мислят, да търсят, да анализират, да намират, да откриват отговора/отговорите.

2. Активизиране на личния опит, свързан с темата на ситуацията. По този начин, на базата на старите знания, се предизвикват желанието и интересът към новите, обвързани със старите.

3. Мотивиране на активността – да се представят интересни мотивации. В по-малките групи – похвали, награди и др., в по-големите групи – учебна мотивация или полза за обществото (социална полза).

4. Индивидуален подход – съобразяване с интересите на отделното дете. Тоест, към детето, което има изявени интереси по дадената тема – по-големи изисквания, за да се задълбочават интересите, и обратно, при детето със слаби интереси да се насочват постепенно към засилване на интереса.

5. Връзка със семейството – да се установява какви интереси проявяват децата в семейната среда, имайки предвид, че там някои деца повече се разгръщат.

Анкета с родителите за интересите на детето им.

Въпроси:

– Знаете ли от какво най-много се интересува Вашето дете?

– Какви са интересите на детето Ви: постоянни или неустойчиви, временни?

– В какво се проявяват интересите на детето Ви?

– Как, като родители в семейството, подпомагате развитието на интересите на детето си?

6. Много силно средство за развитие на познавателните интереси са екскурзиите и разходките, защото:

– предметите и обектите са в естествената си среда, действията се развиват в естествената си среда;

– сетивно възприемане – във връзка с нагледно действия характер на възприемането и мисленето на децата от предучилищна възраст;

– „букет“ от впечатления.

По време на разходките и екскурзиите децата събират разнообразен природен материал. Когато е от растителен произход, той може да се използва за дидактични игри и за съставяне на хербарии. За да се направи хербарий, е необходимо листата и цветята да се изсушат в специални папки и след това да се подредят по някакъв признак – цвят, форма, къде растат; цветя, храсти, дървета и т.н. Например може да се направи хербарий от жълти, червени и кафяви есенни листа, да се подредят по големина или по форма; също така и по вид – пролетни, летни или есенни цветя. Листата и плодовете от дърветата могат да се определят по определена тема: „Дърветата и храстите в нашата гора“ и т.н.

Посредством *наблюдението* децата получават впечатления за бита, природата, обществения живот. Те се запознават организирано с труда на хората и го свързват с конкретните трудови резултати, с мотивите на поведение и с колективната дейност на хората. Наблюдението е организирано, планомерно и целенасочено възприемане от децата на предметите и явленията от заобикалящия ги свят. Един от основните методи на взаимодействие „дете – среда“. Чрез него се осигурява непосредствено възприемане на обектите и явленията, подпомогнато от словото на учителя. В наблюдението се осъществява единството между мислене и възприятие. Това единство се осъществява чрез непосредствените съждения, които правят децата при възприемането. Например 4 – 5-годишните деца се запознават със съставните части на цветето: корен, стебло, листа и цвят. Учителят насочва детското внимание с помощта на въпроси, обяснява значението на всяка част и т.н. Отговорите на децата представляват техните съждения за наблюдаваното. Например въпрос: „Какво има цветето?“. Учителят показва. Отговор: „Цветето има корен“. Това е нагледно съждение, при което децата мислят и за признаците на корена (тънки влакна, с които цветето се храни). Отговорите на децата показват активната мисловна дейност, която те извършват в процеса на наблюдението. Наблюдението има най-голямо значение за умстве-

ното възпитание на децата – развива се сензорната култура, препоръчително е да се възприема с колкото се може повече сетива, да пипнат, да помиришат, да опипат.

Практическата работа след наблюденията има голямо значение за затвърждаване, систематизиране и творческо приложение на детските знания. Децата прилагат своите знания на практика в изобразителните и трудовите дейности, при направа на хербарии и работа с природния календар. Между наблюденията по запознаване с обкръжаващата среда и изобразителните дейности съществува тясна връзка. Например при едно краткотрайно наблюдение по време на разходка учителят насочва вниманието на децата към цвета на листата, цвета на кората на стеблото, формата на короната, съотношението между отделните части на дървото. Тези детски знания намират практическо приложение в рисуването.

Наблюдението над трудовата дейност на хората в зеленчуковата и овощната градина, птицефермата и др. се свързва с практическата дейност на децата по отглеждане на животни и растения в екокъта в детската градина.

Наблюденията са тясно свързани и с практическата дейност, в която се систематизират и разширяват детските знания. Такава практическа дейност е съставянето на хербарии и колекции, воденето на природния календар и елементарна опитна работа, извършвана от децата.

7. Провеждане на елементарна опитно-изследователска работа – изисква от децата да използват знанията си и да ги прилагат в практиката. Те реализират интригуващи резултати от дейността си, с което се задълбочават интересите им да откриват причинните връзки. Например отглеждане на тъмно и на светло на растения, покълване на експериментално заложили семена, разстопяване на снежната топка и други.

А) Тук могат да се потърсят и връзки със семейството.

Б) Самостоятелното попълване на природния календар активизира интереса на децата.

8. Използване на художествена литература и художествени средства:

А) Художественият образ задълбочава интереса.

Б) Сюжетът и фабулата съдействат за емоционалните впечатления и ярките представи у децата.

Важно! При работата с художествената литература да не се изисква механичното запомняне на съдържанието, а детето да мисли, да анализира, да схваща основната идея, да разбира качествата на героите и причините за събитията, да прави самостоятелни изводи от произведението, да изказва собствено отношение към прочетеното или разказаното.

Въпроси за анализ на художествено произведение с оглед формирането на познавателните интереси:

- Какво ти хареса в произведението?
- Как би постъпил ти?
- Какво е объркал авторът (Кое е правилното)?
- По какъв друг начин можеш да продължиш и завършиш произведението?

9. Връзка на ситуацията по взаимодействие „дете – среда“ с другите дейности (образователни направления) в детската градина – с изобразителните дейности, с музикалното възпитание – темата от Социален или Природен свят да намира развитие, приложение в другите дисциплини, така се задълбочава интересът и се свързва с практиката.

10. Използването на нагледни средства (художествено илюстративен материал) създава емоционалност в ситуацията за съсредоточаване на вниманието – учебната дейност не е типична.

11. Активно използване на демонстрацията – особено в малките групи да се показват функционалните особености: помощник-възпитателката как чисти, готвачката как готви, пилето как кълве зрънца, работата на машините в цеха, градинарят как сее или полива, обработва земята и т.н.

12. Ценностно отношение към детските въпроси – да не се дават бързи и готови отговори, а да се провокира детето само да помисли, да потърси и открие отговора. Когато не може да си отговори, да бъде насочено от детския учител с обяснения, напътствия.

М. Горки казва: „Да отговориш на детето: „Почакай, когато пораснеш ще узнаеш“, означава да угасиш у него стремежа към знание. Да се отговори на въпроса на детето – това е изкуство“.

13. Въпроси към децата чрез въпросите на детския учител. Да провокира у тях търсене и откриване на причините, на следствените връзки, да откриват новото.

Дидактичните игри имат голямо значение за осъществяване на задачите на умственото възпитание на децата. Чрез дидактичните игри програмните задачи се осъществяват по по-интересен начин. Игровото действие спомага за уточняване, разширяване и затвърдяване на детските знания за растенията и животните.

Те са и едно от основните средства за развитие на сензорната култура у децата. Играта активизира дейността на сетивата. За да реализират дидактичната задача, трябва да опипват предметите, да ги вкусят, да ги чуят, да ги определят по цвят, форма и др.

Дидактичните игри имат голямо значение за развитие на детското мислене. В тях децата извършват различни логически операции – анализ и синтез, сравнение, класификация. Например при словесните дидактични игри децата трябва да направят описание на даден природен обект, трябва да анализират и синтезират съществени белези на предмета. В други дидактични игри, за

да разделят плодовете от зеленчуците, полските от градинските цветя, трябва да ги сравняват по какво си приличат и по какво се различават. В игрите поръчения децата класифицират листата и цветята по форма, цвят и големина (по зададен признак).

Чрез дидактичната игра децата разрешават умствени задачи. Игровото действие дава възможност на децата да привикнат постепенно и по достъпен начин към умствено усилие. В това се състои голямото значение на дидактичната игра за умственото възпитание на децата.

Образователното съдържание. Необходимост не просто от познавателно развитие, а от овладяване на познавателна култура, отразяваща степени и средства, мотиви и потребности, способности и цели. В този смисъл особено място придобива образователното съдържание по различните акценти/направления на педагогическото взаимодействие и неговият характер – динамичен, интегрален, осигуряващ възприемане, съхраняване и отразяване на различни аспекти и с различни способности. Така се постига многообразие на опознаването, овладяването, което се съпътства от положителни емоции, гарантира наличието на усилие като израз на собствено желание в съответствие с поставената цел.¹⁾

Обобщение: Всички организационни форми по взаимодействие „дете – среда“ осигуряват сетивното и манипулативното познание, особено в по-малките възрастови групи. Появява се момент, когато децата трябва словесно и интелектуално да манипулират с информацията, тоест словесно да пресъздават впечатленията си, да говорят (преразказват, разказват, отговарят на въпроси), да правят самостоятелни изводи, да представят предположения, да изказват мнения и гледни точки. С една дума, появява се необходимост в определен момент от познавателния акт децата в словесен и умствен план да боравят с информацията и да достигнат до нейното осмисляне.

В противен случай има опасност, ако не се активизира словесното и интелектуалното познание на децата, то да остане единствено на етапа на възприятието (сетивното). В този възрастов период започват да се формират понятия чрез въпроси и отговори, разказване и преразказване от децата, отговаряне на проблемни въпроси, динамика и атрактивност, предизвикващи мисловна дейност, които са най-доброто средство за довеждане на детското познание до осмисляне и разбиране на информацията, за да се избягва разпокъсаността на представите у децата, а да се активизират словесната и мисловната дейност, водещи до осмисляне на знанията. От представа към понятие.

БЕЛЕЖКИ

1. Наредба № 4 за предучилищно възпитание и подготовка (ДОИ), Приложение № 3 към чл. 4, т. 3 (Изм., ДВ, бр. 70 от 2005 г.), образователно направление „Социален свят“

ЛИТЕРАТУРА

Гюров, Д. (1999). *Педагогика на взаимодействието „Дете – среда“*. София.

Корсини, Р. Дж. (1998). *Енциклопедия психология*. София.

THE COGNITIVE INTERESTS TOWARDS THE ENVIRONMENT – A COGNITIVE COMPONENT IN THE STRUCTURE OF THE INTELLECTUAL DEVELOPMENT OF CHILDREN FROM PRESCHOOL AGE

Abstract. Child's learning process has certain logic, chronology and sequence. It originates in the perception of objects (sensory awareness), passes through the manipulation of objects or materials that it symbolizes (manipulative-operational knowledge) goes into verbal manipulation of information (verbal, verbal knowledge) the need to reach understanding, understanding knowledge (intellectual knowledge).

The need to stimulate children's thinking skills, it requires school teachers to approach the capabilities and psyche of children to be able to produce their active cognitive activity.

✉ **Dr. Julia Doncheva, Assist. Prof.**

Department „Pedagogy, psychology and history“

University of Ruse „Angel Kanchev“

Ruse, Bulgaria

E-mail: juliadoncheva13@yahoo.com